

Investigating the Factors Affecting the Formation of Social Trust in Secondary School Students in Tehran

Mahmoud Hassani: PhD student, Department of Educational Management, Kish International Branch, Islamic Azad University, Kish Island, Iran.

Seyyed Ahmad Hashemi:* Faculty member, Department of Educational Sciences, Lamerd Branch, Islamic Azad University, Lamerd, Iran.

Mahdi Bagheri: Faculty member, Department of public Administration, Faculty of Humanities, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran.

Abstract: The present study was a model for shaping the social trust model of high school students. The present study was applied (qualitative-quantitative) of consecutive exploratory type in terms of purpose of application type, depending on the type of data. The method of the present study was qualitative content analysis and quantitative survey. The sample size in the qualitative part of the participants in the interview were 14 experts, experts and specialists in the field of education who were purposefully selected and interviewed semi-structured. Also, a small part of the statistical population included the principals and deputies of secondary schools in Tehran, which numbered 380 people. Data collection tools in the qualitative part of the interview were semi-structured and in the quantitative part of the questionnaire including social trust of the interview results and the theoretical foundations of the research background were designed based on the 5-point Likert scale. To analyze the research data, exploratory factor analysis method and structural model were performed using AMOS software. Findings of this study include that in shaping students' social trust, factors such as positivity, social discipline, respect, social commitment, social participation, flexibility, social support, perfectionism, emotional stability, self-efficacy, self-confidence, work discipline, perseverance, kindness and Humility was identified and confirmed in quantitative terms based on inferential statistical analysis. Therefore, in order for the formation of students' social trust in schools to grow and develop, all the factors raised in schools must be developed in a coordinated manner.

Keywords: Social trust, loyalty to values, students, trust.

***Corresponding author:** Faculty member, Department of Educational Sciences, Lamerd Branch, Islamic Azad University, Lamerd, Iran.

Email: Hmd_hashemi@yahoo.com

مقدمه

یکی از اساسی‌ترین مسائلی که جوامع امروزی با آن مواجه‌اند، اعتماد اجتماعی است. به عبارتی اعتماد اجتماعی یکی از ابعاد بسیار مهم زندگی بشری را تشکیل می‌دهد؛ به طوری که بشر امروزی بدون اعتماد اجتماعی تا چه حد زیادی قادر به حیات اجتماعی نیست. بنابراین حیات اجتماعی زمانی بقا و دوام می‌یابد که حداقل یکی از پیش‌فرض‌های اساسی آن (اعتماد اجتماعی) برقرار باشد. در جامعه کنونی نیز پیشرفت و ترقی زمانی میسر خواهد بود که در تعاملات اجتماعی افراد، اعتماد متقابل برقرار باشد. در واقع اعتماد باعث تداوم کنش اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی می‌شود و بدون آن هیچ کنش متقابل مطمئنی صورت نمی‌گیرد (اینگلههارت 1372).

از نظر اینگلههارت، اعتماد اجتماعی متقابل، یکی از پیش‌نیازهای فرهنگ مدنی و ایجاد دموکراسی پایدار محسوب می‌شود. او معتقد است که اعتماد متقابل بخشی از نشانگان فرهنگی پایداری است که به بقای دموکراسی منجر می‌شود. بنابراین مقوله اعتماد اجتماعی در تمامی اعصار و قرون یکی از موضوعات مهم حیات بشری بوده و باگذشت زمان بر اهمیت آن افزوده شده است. و به این لحاظ است که اگر اعتماد اجتماعی را یکی از ریشه‌های تمام تعاملات انسانی در کلیه عرصه‌ها بدانیم، راه به خطا نرفته‌ایم و سخنی به گزاف نگفته‌ایم.

اعتماد اجتماعی از جمله پدیده‌های اجتماعی است که در روابط و تعاملات انسانی نقشی حیاتی ایفا می‌کند: از سطح خرد (خانواده) گرفته تا سطح کلان (جامعه) و حتی در ساحت‌هایی فراتر از آن (جهانی) اعتماد اجتماعی پدیده‌ای است که تسهیلگر روابط انسانی است. اعتماد را می‌توان احساسی تلقی کرد که فرد یا افراد درباره چیزی دارند؛ البته آن چیزی که تأیید شده است. اعتماد در واقع یک نگرش مثبت به فرد یا امری خارجی است و مبین میزان ارزیابی، از پدیده‌ای است که با آن مواجه‌ایم. اعتماد دارای ابعادی مختلف است و باید آن را یک مقوله اجتماعی تلقی کرد که در جریان فرایند جامعه‌پذیری آموخته می‌شود.

بنابراین یکی از ابعاد اعتماد، بعد اجتماعی آن است. در مباحث روان‌شناسی اجتماعی، اعتماد، در سطح ارتباط افراد با افراد دیگر یا پدیده‌های بیرونی سنجیده می‌شود. به همین علت می‌توان اعتماد اجتماعی را یک فرآیند قلمداد کرد.

اعتماد یکی از جنبه‌های مهم روابط انسانی است و زمینه‌ساز مشارکت و همکاری میان اعضای جامعه است. اعتماد مشارکت را در زمینه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی سرعت بخشیده و تمایل افراد را برای همکاری با گروه‌های مختلف جامعه افزایش می‌دهد. در این میان آموزش و پرورش به‌عنوان نهادی اجتماعی، یکی از مهم‌ترین هسته‌های پیوند اجتماعی انسان را بنیان می‌نهد و با تأمین مجموعه‌ای از نیازهای انسانی، عهده دار نقش‌ها و کارکردهای ویژه‌ای است. بنابراین آموزش و پرورش را می‌توان به‌عنوان یکی از ساختارهای قدرتمند جامعه دانست. رسیدن به این هدف در پرتو مدیریت مؤثر این سازمان امکان‌پذیر است.

یکی از مباحث مهم در مبحث اعتماد، اعتماد جمعی می‌باشد. این مقوله تا کنون در ادبیات سازمان و مدیریت بحث‌های اندکی را به خود اختصاص داده است. همچنین وضعیت اعتماد جمعی و پیامدهای آن در مدارس همچنان مبهم است. گاهی مدیران، معلمان، والدین و دانش‌آموزان ممکن است این احساس را داشته باشند که آن‌ها به‌اندازه کافی مورد اعتماد دیگران نیستند و این امر سطح تعهدات آنان را به شدت پایین می‌آورد. لذا شکل‌گیری اعتماد جمعی و پیامدهای آن در مدارس می‌تواند تصویر روشنی از علل احتمالی را نشان دهد. چه عواملی بر شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران تأثیر گزار است و چه الگویی را می‌توان برای آن پیشنهاد کرد؟

وو در سال 2021 در پژوهشی با عنوان آموزش و اعتماد اجتماعی از دیدگاه جهانی بیان کرد ادبیات گسترده‌ای حاکی از آن است که آموزش منجر به اعتماد بالاتر می‌شود. در این مقاله بحث شد که چگونگی ارتباط

با اين كار ناهمگنى در ميان موجوديت‌ها به‌طور يکپارچه به دست آمد که نمايندگى‌هاى را در اختيار داشتند که از آگاهى اجتماعى با اعتمادبه‌نفس برخوردار بودند و در آن سطح تأثير مناسب ادغام شد. بعد، بر اساس اين بازنمايى اقلام آگاه اجتماعى با اعتمادبه‌نفس قوى، اولين آگاهى "اعتماد" اجتماعى که قبلاً در ادبيات بود را تدوين کردند. گوتزمن پژوهشى را در سال ۲۰۲۱ طى عنوان ساخت بلوک‌هاى اعتماد اجتماعى: نقش سازوکارهاى عرفى و روابط مالکانه برای ظهور اعتماد اجتماعى در متن عوام انجام داد. اين مقاله استدلال مى‌کند که اعتماد اجتماعى محصول برجسته يک سيستم پيچيده از روابط مالکانه است که توسط زير سيستم نظارت متقابل پشتيبانى مى‌شود. وي نشان داد که اعتماد اجتماعى در اين زمينه ظهور مى‌کند، زيرا يک ساختار نهادى است که افراد را قادر مى‌سازد يک تمايل کلى برای درونى کردن اثرات خارجى اعمال خود ايجاد کنند.

تاميلينا و تاميلينا در سال ۲۰۲۱ پژوهشى را تحت عنوان شکل گيرى اعتماد اجتماعى در محل کار: استفاده از مدل فشار شغلى برای توضيح تفاوت در سطح اعتماد اجتماعى در بين افراد شاغل، انجام داده‌اند. اين مطالعه از مدل فشار شغلى برای اعتماد اجتماعى استفاده کرد تا تحليل کند که چگونه ويژگى‌هاى محل کار بر الگوهاى شکل گيرى اعتماد اجتماعى تأثير مى‌گذارد. محل کار که به‌عنوان متشکل از (الف) حجم کار، (ب) کنترل و (ج) حمايت اجتماعى، مدل فشار شغلى پيش بينى مى‌کند که تقاضاى شغلى رابطه معکوس با اعتماد اجتماعى داشته باشد، در حالى که کنترل شغل و حمايت اجتماعى تأثير مثبت بر اعتماد بين شاغلين دارد. تجزيه و تحليل آن‌ها شواهد تجربى قوى نشان داد که اين سه عامل نه تنها با اعتماد در بين افراد شاغل ارتباط دارند، بلکه تأثير آن‌ها نيز به جنس و سن پاسخ دهندگان بستگى دارد.

اتحادى و همکارانش در پژوهشى را طى عنوان شناسايى عواملی که اعتماد جمعی را شکل می‌دهد و پیامدهای آن در مدارس، در سال ۲۰۲۰ انجام داده‌اند، اين مطالعه با

آموزش و اعتماد در سطح فردى ممکن است به سطح ريسک و عدم اطمینان هر يک از شرايط نهادى بستگى داشته باشد. اعتماد نه تنها شامل تمايل و توانايى ريسک پذيرى افراد بلکه درک آن‌ها از وضعيت نامطمئن يا پرخطر است. وي اين روش رويکرد تعاملی خرد-کلان را با تجزيه و تحليل داده‌ها از نظر سنجى ارزش‌هاى جهانى، نظرسنجى اجتماعى اروپا و بانک جهانى آزمائش کرد. نتايج نشان داد که انجمن آموزش و اعتماد در پاسخ به ثبات اجتماعى و سياسى در سطح کلان مى‌تواند از مثبت به منفى هم در سطح ملّى و هم در زمينه‌هاى بين‌المللى تغيير کند. در جوامع پايدار و کم تعارض، ارتباط بين آموزش و اعتماد بسيار مثبت است. با اين حال، اين ارتباط در جوامع در حال گذار که خطرات اجتماعى و سياسى گسترده است منفى مى‌شود. وي همچنين با حمايت از سازوکارهاى ريسک پذيرى و آگاهى از ريسک که زيربنای فرآيند تعاملی است، نشان داد که آموزش تأثيرات متفاوتی بر تمايل به ريسک پذيرى و آگاهى از ريسک در زمينه‌هاى مختلف نهادى دارد.

واکر و همکارانش در سال 2021 پژوهشى را با عنوان توصيه‌هاى گوناگون از آگاهى اعتماد اجتماعى انجام دادند، آن‌ها بيان داشتند اکثر مطالعات موجود که از اطلاعات اعتماد اجتماعى برای حل مسئله پراکندگى داده‌ها در سيستم‌هاى پيشنهادهى استفاده مى‌کنند، تصور مى‌کنند که کاربران متصل به اجتماع تأثير مساوى بر يکديگر دارند. با اين حال، اين فرض عملی نيست زيرا ممکن است کاربران و دوستانشان علايق مشابهى نداشته باشند زيرا ارتباطات اجتماعى چند وجهى است و نقاط قوت ناهمگونى را در سناريوهاى مختلف از خود نشان مى‌دهند. بنا بر اين برآورد سطوح متنوع نفوذ در ميان نهادها (کاربران/ موارد/ ارتباطات اجتماعى) در پيشرفت سيستم‌هاى توصيه کننده اجتماعى بسيار مهم است. مدل جديد آن‌ها از تکنیک‌هاى شبکه توجه گرافیکی استفاده مى‌کند تا سطوح مختلف نفوذ و الگوهاى تعامل پيچيده در ميان همه نهادها را به‌طور جمعی و جامع بررسى کند.

متناسب 220 نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شده‌اند. برای سنجش ابعاد تأثیر گذار بر اعتماد اجتماعی از پرسش‌نامه با 54 سؤال در 4 بعد فردی، اجتماعی روان‌شناختی و اخلاقی و شامل 19 مؤلفه استفاده گردیده است. برای تأیید روایی محتوی و صوری پرسشنامه‌ها علاوه بر استفاده از نظرات اساتید و خبرگان، روایی همگرا محاسبه گردید. برای دست یازیدن به این هدف از شاخص میانگین واریانس تبیین شده (AVE) یکی از مفیدترین شاخص‌ها در این زمینه است، استفاده گردیده است. به منظور سنجش پایایی پرسشنامه‌ها و سازگاری درونی هر یک از سازه‌ها شاخص‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) محاسبه شده است. داده‌های جمع‌آوری شده از طریق ضریب همبستگی پیرسون (برای وجود یا عدم وجود رابطه و شدت آن در بین متغیرها) و مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) تحلیل شد. در محاسبه ضریب همبستگی پیرسون، نرم‌افزار SPSS و برای مدل‌سازی معادلات ساختاری، نرم‌افزار AMOS به کار گرفته شد.

سودمندی و آسیب نرساندن، توجه به رفاه دیگران و ارائه اطلاعات کافی درباره چگونگی پژوهش به تمامی آزمودنی‌های شرکت کننده، کسب رضایت نامه کتبی به منظور شرکت در پژوهش رعایت شدند. جهت رعایت اخلاق پژوهشی، کد ثبت پروپوزال ۲۲۸۲۱۲۱۲۹۷۱۰۰۷ در کمیته‌ی اخلاق دانشگاه ثبت شد.

یافته‌ها

برای بررسی برازش متغیرها و ابعاد آن‌ها با داده‌های جمع‌آوری شده نرم‌افزار AMOS استفاده گردید. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق مدل‌سازی معادلات ساختاری و تحلیل مسیر اجرا شد. تحلیل مسیر فنی است که روابط بین متغیرها را به‌طور هم‌زمان نشان می‌دهد. دو خروجی مهم نرم‌افزار، مدل در حالت تخمین استاندارد و مدل در حالت ضرایب معناداری است. در حالت تخمین استاندارد میزان تبیین استاندارد واریانس هر متغیر توسط متغیرهای وابسته به آن و در خروجی ضرایب معناداری،

استفاده از یک روش کیفی با استفاده از تئوری بنیاد داده انجام شد. جامعه آماری شامل متخصصان آموزش و پرورش و شرکت‌های دانش بنیان بود. مؤلفه‌های شکل گیری اعتماد جمعی و پیامدهای آن در مدرسه با شش بعد اصلی، 17 مؤلفه لفه محوری و 85 کدگذاری شناسایی شد. انگیزه و پویایی جامعه مدرسه و شرایط اساسی که آن‌ها را می‌سازد عبارت بودند از: نوآوری و فناوری جدید، یک برنامه آموزشی مؤثر برای معلمان و همکاران مدرسه، و پیامدهای اعتماد جمعی مدارس عبارت‌اند از: بهبود وضعیت اجتماعی معلمان و مدیران، موفقیت تحصیلی دانش آموزان، تعیین اهداف آموزشی و مناسب آموزش مطالب و ایجاد و توسعه بینش مراقبت در جامعه مدرسه. نتایج مطالعه نشان داد که عوامل علیت و اعتماد جمعی اساسی در مدارس عبارت‌اند از: حمایت از مدیران مدارس ارشد و سازمان، ویژگی‌های شخصیتی و شغلی و انگیزه و پویایی جامعه مدرسه. شرایط اساسی نوآوری و فناوری جدید، یک برنامه درسی مؤثر برای معلمان و کارکنان مدرسه است.

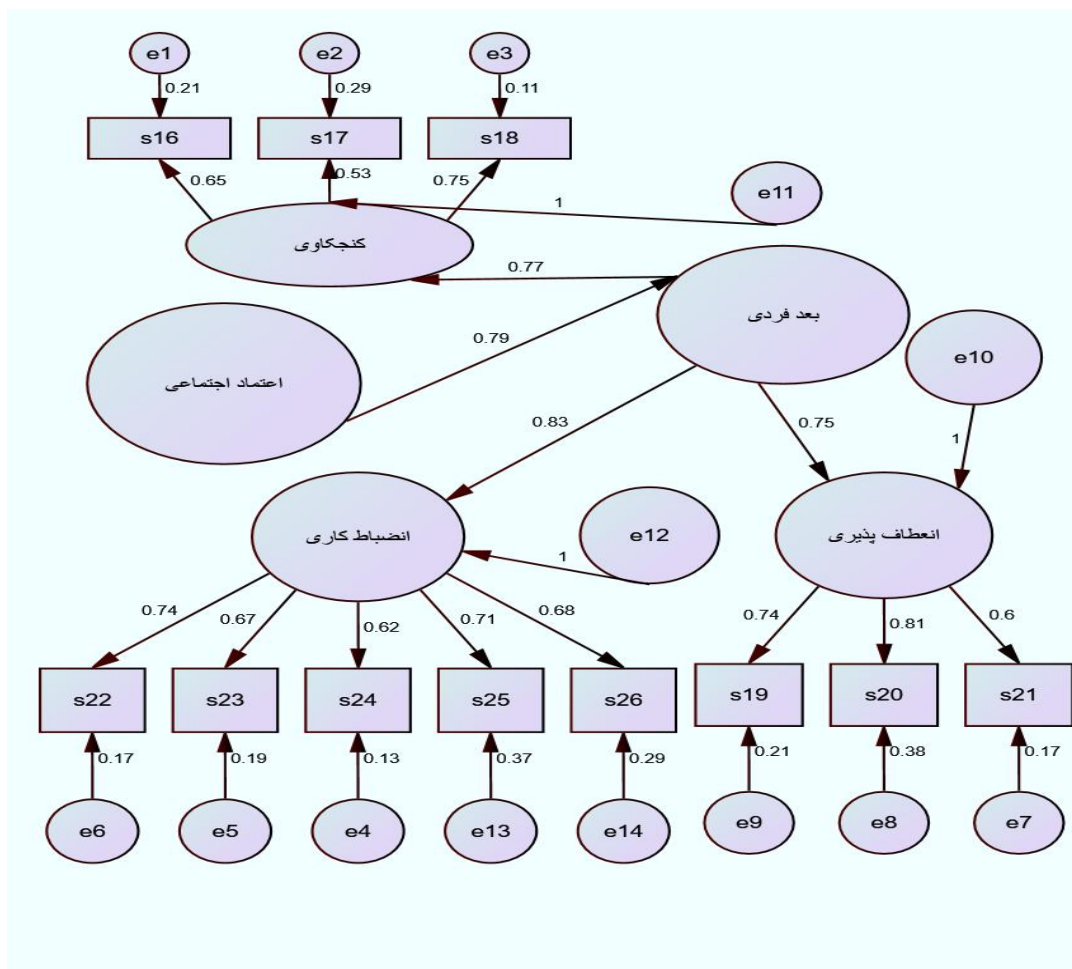
ظهوری‌نیا و همکاران (1395) در پژوهشی با عنوان «اعتماد اجتماعی و تأثیر آن بر مشارکت اجتماعی دانشجویان دانشگاه هرمزگان» نشان دادند که 27 درصد از تغییرات متغیر وابسته با متغیر مستقل پژوهش (اعتماد اجتماعی) تبیین و پیش‌بینی می‌شود. نتیجه نهایی پژوهش این است که در تبیین مشارکت اجتماعی دانشجویان، سهم اعتماد به مسئولین دانشگاه بیش از دیگر متغیرها بوده و اعتماد به اساتید کمترین تأثیر را داشته است.

روش کار

مطالعه حاضر از حیث هدف یک تحقیق کاربردی و از نظر روش از نوع توصیفی-پیمایشی و مبتنی بر معادلات ساختاری است. در بخش کمی جامعه آماری شامل مدیران و معاونین مدارس متوسطه دوم شهر تهران بود که تعداد آن 380 نفر بودند. بر اساس جدول کرجسی مورگان و روش نمونه گیری تصادفی طبقه‌ای با تخصیص

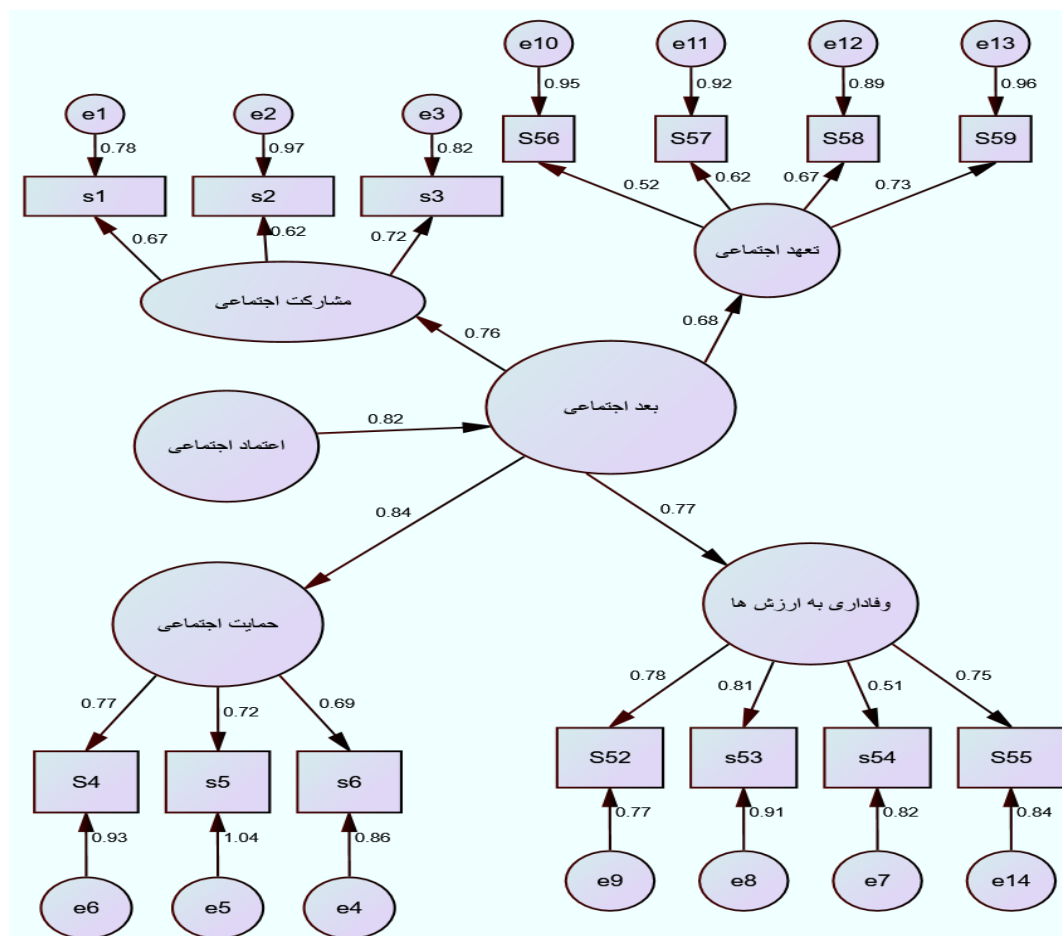
متغیرهای تحقیق است. شکل 1، معناداری ضرایب همبستگی متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد. اگر مقادیر تی به دست آمده در این خروجی بزرگ‌تر از 1/96 و یا کوچک‌تر از 1/96- باشد، ضرایب مسیر معنادارند.

معنادار بودن روابط متغیرها مشخص می‌شود. اعداد روی مسیرها نشان‌دهنده ضرایب مسیر و اعداد روی فلش متغیرهای مکنون نشان‌دهنده بارهای عاملی است. ضرایب مسیرها نیز که نشان‌دهنده اثر مثبت و معنادار بین

شکل 1. معناداری ضرایب همبستگی متغیرهای تحقیق
Figure 1. Significance of correlation coefficients of research variables

در شکل 2 (مدل ساختاری تحقیق در حالت استاندارد) مشاهده می‌شود میزان تأثیر ابعاد اعتماد اجتماعی برابر با 0/969 است.

شکل 2. مدل ساختاری تحقیق در حالت استاندارد

Figure 2. Structural model of standard research

بالتر از 0/36 نشان دهنده کیفیت مناسب و مطلوب مدل است. (آذر و دیگران 1391)

$$GOF = \sqrt{\text{communality} * R^2}$$

$$GOF = 0/71 \text{ اعتماد اجتماعی}$$

با توجه به میزان اثر متغیرها بر یکدیگر و با در نظر گرفتن ضرایب معناداری این روابط می توان فرضیه ها را مورد آزمون قرارداد. جدول 1 نشان دهنده اثر مثبت و معنادار ابعاد اعتماد اجتماعی است؛ بنابراین فرضیه های اصلی و فرعی تأیید می شود.

در مدل سازی مسیری PLS معیاری برای سنجش تمام مدل وجود ندارد. با این وجود یک معیار کلی برای نیکویی برازش به وسیله تننهاوس و همکاران (2005) به نام GOF پیشنهاد شده است. این شاخص هر دو مدل اندازه گیری و ساختاری را مدنظر قرار می دهد و به عنوان معیاری برای پیش بینی عملکرد کلی مدل به کار می رود. این معیار زمانی به کار می رود که مدل های اندازه گیری از نوع انعکاسی باشد و به صورت میانگین هندسی R^2 و متوسط اشتراک به صورت زیر محاسبه می گردد. مقادیر

جدول 1. نتايج آزمون فرضيه‌هاى تحقيق
Table 1. Results of testing research hypotheses

فرضيه	مقادير نتيجه	ضريب تاثير	نتيجه
فردى	11/22	0/75	قبول
اخلاقى	25/36	0/83	قبول
اجتماعى	7/02	0/66	قبول
روان‌شناختى	5/60	0/77	قبول

بحث و نتيجه‌گيرى

اعتماد اجتماعى يکى از مهم‌ترين مؤلفه‌هاى توسعه اجتماعى و گسترش مدرنيته است. همچنان که از شواهد کتاب‌ها و مقالات بسيارى که اخيراً در مورد مفهوم اعتماد و نظريه‌هاى مربوط به آن نوشته شده بر مى‌آيد، اعتماد را به‌آساني نمى‌توان تعريف کرد. به‌علاوه، آنچه موضوع را بيشتر پيچيده مى‌کند، مترادف‌هاى بسيارى است که براى آن وجود دارد. از جمله اشتراک، همدلى، تحمل و برادرى، وابستگى، اطمينان، اعتقاد، وثوق، باور، ايمان، به ديگرى تکیه کردن و غيره. اعتماد در زبان فارسى مترادف با تکیه کردن، واگذاشتن کار به کسى، اطمینان، وثوق، باور و اعتقاد به کار گرفته مى‌شود (عمید 1369). در فرهنگ لغت آکسفورد، اعتماد به معنی اطمینان به بعضى از صفات يا ویژگی یک شخص و يا حتى درستی و حقانیت یک نظریه تعريف شده است. باوجود اینکه تاکنون اندیشمندان اجتماعى تعاریف مفهومی بسيارى از اعتماد مطرح کرده‌اند که داراى تفاوت‌هاى زيادى است و همگى آن‌ها در مورد تعريف اين مفهوم وفاق ندارند.

عامل فردى و عامل اجتماعى؛ عامل فردى شامل مثبت‌اندیشى، انضباط اجتماعى، احترام، تعهد اجتماعى، مشارکت اجتماعى، انعطاف‌پذيرى، حمايت اجتماعى، کمال‌گرایی، ثبات هیجانی و خودکارآمدی اعتمادبه‌نفس؛ و عامل اجتماعى شامل تطابق‌پذيرى با محيط، عدالت‌پذيرى، وفادارى به ارزش‌ها، مصمم بودن، مسؤليت‌پذيرى، مهربانى، تواضع، صحت‌پذيرى رفتارى، رشد اجتماعى، استنادگرایی، روابط دوستانه، قاطعیت و خودکنترلی. در ابتدا با استفاده از نظر نخبگان و از طريق مصاحبه، شکل‌گيرى اوليه مؤلفه‌ها و سؤالات پرسشنامه

الگوی اعتماد اجتماعى انجام شده است. با استفاده از اعتبارسنجى خبرگان (CVR) و براى تصفيه گويه‌ها از شاخص لوشه استفاده شده است. بر اساس جدول لوشه 61 درصد سؤالات مورد پذيرش قرار گرفته که از 110 سؤال پرسشنامه مى‌باشد. گويه‌هاى باقىمانده در پژوهش بيشتر شامل تلاش در جهت ارتقاى اعتماد اجتماعى منابع انسانی، يکپارچگى پاسخگويى مديران و تصميم‌گيرندگان در جهت حمايت از آموزش، اهميت به تصميمات سازمانى، داشتن برنامه‌ريزى، روابط سازمانى سازنده در جهت ارتقاء بينش آرمان مشترک، افزايش آگاهى کارکنان نسبت به دستورات عمل‌ها بر پايه ارتباطات سازمانى، استفاده از احترام متقابل و طراحي الگوی مدون انضباط اجتماعى، شناخت ميزان تطابق‌پذيرى و درک درستی از فرصت‌ها، بهبودى نتايج در تصميم‌گيرى نخبگان، تقويت روحیه مشارکت و کار تيمى، راه‌حل‌ها در جهت ثبات اعتماد اجتماعى، توجه به رشد و تعالى کارکنان خلاق و نوآور، بودجه و برنامه‌ريزى بر پايه اولويت‌نظرآت و پيشنهاده‌ها، تصميم‌گيرى آموزش حرفه‌ای، شفافيت وضعيت، همسويى و سازگارى فعاليتها در حوزه آموزش کارکنان مى‌باشد. به‌منظور شناسايى و کشف ابعاد يا سازه اصلى از تحليل عاملی اکتشافی استفاده شده است. ميزان چولگی و کشيدگی مربوط به سؤالات باقى مانده نشان‌دهنده توزيع تقريباً متقارن آن‌ها مى‌باشد.

اين یافته پژوهشى با پژوهش‌هاى مانند پژوهش جواهرى پور (1393) در خصوص شکل‌گيرى اعتماد اجتماعى و عوامل مؤثر بر آن (1393)، ناصرى (1396) در خصوص بررسى زمينه‌هاى مشارکت و فعاليتهاى گروهى دانش‌آموزان، صفرى شالى (1395) در خصوص تأثير

اعتماد و انسجام اجتماعی و در مرتبه‌های بالاتر، کاهش سرمایه اجتماعی را به دنبال خواهد داشت.

در محیط مدرسه، تشکل‌ها و انجمن‌های متنوعی ایجاد شود تا دانش‌آموزان با توجه به علاقه‌مندی‌ها و توانایی‌های خود به عضویت در آن‌ها ترغیب شوند و فعالیت داشته باشند. به این ترتیب، زمینه‌های مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های گروهی و اجتماعی فراهم شود. به بیانی دیگر، بهتر است در محیط مدرسه زمینه‌های تشکیل انجمن‌ها و گروه‌هایی فراهم شود که دانش‌آموز محور و بی‌طرف باشند؛ به‌عنوان مثال عضویت در تیم‌های ورزشی، شکل‌گیری مشارکت اجتماعی و گروهی سالم را تحقق می‌یابد. محیط کتابخانه نیز به صورتی مدیریت و طراحی شود که امکان برخورداری از فضای مطلوب و آرام جهت مطالعه دانش‌آموزان فراهم گردد. نوع موضوع و محتوای کتاب‌ها نیز لحاظ شود تا با توجه به علاقه‌مندی و استعداد خود ترغیب به مشارکت شوند.

افزایش مشورت و اهمیت دادن به نظر همه اعضاء در خانواده‌ها فرهنگ‌سازی شود؛ طوری که خانواده‌ها برای فرزندان خود به‌عنوان یک انسان و عضوی از خانه و جامعه، اهمیت قائل شوند و به علاقه‌مندی‌ها، ایده‌ها و استعدادها آن‌ها در زمینه‌های گوناگون توجه کنند تا در آن‌ها انگیزه و اعتماد ایجاد شود و زمینه‌های همبستگی و انسجام و در نهایت مشارکت در فعالیت‌های گروهی و اجتماعی فراهم گردد.

فراهم کردن زمینه برای مشارکت دانش‌آموزان در انجمن‌های علمی - ورزشی و سایر تشکل‌های دانش‌آموزی به‌منظور شکل‌گیری هویت آنان توجه و معرفی نمادهای هویت اسلامی - ایرانی در محتوای دروس.

References

- Ajzen I, Fishbein M. (1999) *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Akaeda N. (2020). Contextual social trust and well-being inequality: From the perspectives of education and income. *Journal of Happiness Studies*. Vol. 21.

عوامل اجتماعی شدن بر هویت اجتماعی نوجوانان، راشد و همکاران (1394) در خصوص بررسی میزان اعتماد اجتماعی، کتابی و همکاران (1389) در خصوص سنجش اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن، کفایتی (1389) در خصوص روا سازی مقیاس سنجش اعتماد اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی، حضرتی صومعه (1389) در خصوص اعتماد اجتماعی در میان مردم شهر تهران، ادهمی و همکاران (1389) در خصوص بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان اعتماد اجتماعی، نصیریپور و همکاران (1388) در خصوص عوامل اجتماعی مؤثر بر سطح تعامل اجتماعی، قریشی و همکاران (1388) در خصوص نقش عوامل فرهنگی - اجتماعی بر شکل‌گیری اعتماد اجتماعی همسو و پشتیبانی می‌شود.

همچنین با پژوهش‌های خارجی مانند پژوهش اردون (2009) در خصوص تأثیر اعتماد اجتماعی بر پیشرفت جوامع، پاتنام (2000)، ریتز (2007)، فالکون (2017) و دل‌هی و نیوتن (2014)، اسلندر (2013)، دیک (2009)، فیلد (2013)، استرایکر و بورک (2000)، وودوارد (2000)، شلسینگر (2019) و کاستلز (2000) هم‌نوازی و هم‌سویی دارد.

ایجاد بسترهای فرهنگی و علمی مناسب جهت افزایش مشارکت دانش‌آموزان در محیط مدرسه و جامعه نظیر انجمن‌های شعر و قصه و انجمن‌های علمی، همچنین برخوردار کردن آنان از حمایت‌های مالی و کاری به‌خصوص در ثبت اختراعات، افزایش زمینه‌های ایجاد اعتماد متقابل بین دانش‌آموزان و دولت از طریق سرمایه‌گذاری‌های مثبت در جامعه جهت ارتقاء و بهبود مشارکت اجتماعی، برنامه‌ریزان باید در تلاش باشند تا بین نیازها و فرصت‌های موجود، تعادل برقرار شود تا افراد دغدغه خاطر کمتری برای تأمین نیازهای خود داشته باشند. زمانی که فرصت‌های موجود جوابگوی نیازهای جامعه نباشد، افراد برای دستیابی به فرصت‌های محدود به انواع و اقسام رفتارهای غیراخلاقی از قبیل پارتی‌بازی، حيله، زور و... روی می‌آورند که این بی‌هنجاری‌ها کاهش

- Family Sociology, In: Smelser, N. (ed.) Handbook of Sociology, Newbury Park, CA: Sage Publications, Pp. 425-448
- International political science review (2001). Vol 22, No 2, Pp. 201_214
- Jhonson D. (1993). Reaching Out: Interpersonal effectiveness and Self-actualization. *Boston, Allyn and Bacon*
- Kelly D (2009), «In Preparation for Adulthood, Exploring Civic Participation and Social Trust Among Young Minorities», *Youth & Society*, Vol. 40, No. 4: Pp. 526- 540.
- Kirkpatrick L, A. (2002). The role attachment in religious belief and behavior advances in personal relationships. *London*, V5.
- Klandermans B. (1984), «Mobilization and participation: Social-psychological expansions of resource mobilization theory», *American Sociological Review*, Vol. 49: Pp. 583-600.
- Motalebi H, Shabani A, Rajaipour S. 2013. The use of teaching organization components by administrators in the central libraries of public universities in Tehran based on Tichi theory. *Journal of New Educational Approaches*, Vol. 8, No. 1, Pp148-129. [In Persian].
- Österman M. (2017). *In education we trust? Social trust and institutional reform of education*. Retrieved.
- Putnam P. (2000), *Bowling Alone, the Collapse and Revival of American Community*, *New York: Simon and Schuster press*.
- Putnam R D (1993), *the Prosperous Community: Social Capital and Public Life in the American Prospect*, Vol. 4, No. 13.
- Riggle R. J. (2007), *The Impact of organizational Climate Variables of Perceived Organizational Support, Workplace Isolation, and Ethical Climate on Salesperson Psychological and Behavioral Outcomes*, *Doctoral Thesis, University of South Florida*.
- Soltani M. 2010. *Coaching in Management*. Tehran: Book Memorial Publications [In Persian]
- Atkinson A. and. Micklewright J. (1992), «Economic Transformation in Eastern European and the Distribution of income», *Cambrig: Cambrig University Press*.
- Castelfranchi C. Rhino F. (2003). *Social trust: A cognitive Approach*. National Research Council. Italy.
- Chen, Shihua & Han, Xu & Jebran, Khalil. (2020). Social trust environment and tunneling. *Journal of Contemporary Accounting and Economics*. 16Vol. 16.
- Cowie, A. P (1993), *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Oxford university press.
- Ettehadi S, Toorani, H., & Khalkhali, A. (2020). Identifying the factors that shape collective trust and its consequences in schools. *Iranian Journal of Educational Sociology*, Vol. 3, No. 1, Pp. 1-10. [In Persian]
- Fukuyama F (1995), «Trust: the social virtues and the creation of prosperity», *Hamish Hamilton, London*. pp: 25-26.
- Fukuyama. F. (1999), *What is Social Capital? The Institute of Public Policy George Mason University, Prepared for delivery at the IMF Confernce on Second Generation Reforms, October*.
- Goetzmann M. (2021). *The Building Blocks of Social Trust: The role of customary mechanisms and property relations for the emergence of social trust in the context of the commons*. *Philosophy of the Social Sciences*. Vol. 51.
- Grootaert, C. et al. (2004). *Measuring Social Capital: An Integrated Questionnaire*, WORLD BANK WORKING PAPER NO. 18, Washington DC: World Bank.
- Hajizadeh P, Sadari A. (2018). Knowledge management performance to improve the innovative performance of the organization by emphasizing the mediating role of organizational learning (Case study: products of Ghaed Basir Petrochemical Holding). *Quarterly Journal of Organizational Knowledge Strategic Management*, Vol.1, No.2, Pp.93-63. [In Persian]
- Humer J. & Spitze G. (1988). *Trends in*

Wu C, Shi Z. (2019). Education and social trust in transitional China. *Chinese Sociological Review*. Vol. 52, No. 1, Pp. 1-10.

Wu C. (2021). Education and social trust in global perspective. *Sociological Perspectives, Advance Publish*

Tale Pasand S, Mohammadi Hosseini S.A. (2015). Test of organizational culture and knowledge management process with organizational performance: The mediating role of organizational innovation. *Quarterly Journal of Innovation and Value Creation*, Vol.5, No.9, Pp.111-101. [In Persian]

Uslaner E M. & Brown B. (2003), «Inequality, Trust and Civic Engagement», *American Politics Research*, Vol. 31, No.6, Pp. 1-27.

Uslaner, Eric M. (2002). *The Moral Foundations of Trust*. Cambridge (UK): Cambridge University Press.

Walker J, Zhang F, Zhou F, Zhong T et al. (2021). Social-trust-aware variational recommendation. *International Journal of Intelligent Systems*.

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال دوازدهم، ویژه نامه 1400

بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران

محمود حسنى: دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد بین‌الملل کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران.
سید احمد هاشمی*: عضو هیئت علمی، گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران.
مهدی باقری: عضو هیئت علمی، گروه مدیریت دولتی، دانشکده علوم انسانی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.

چکیده: پژوهش حاضر ارائه‌الگویی برای شکل‌گیری مدل اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه بود. پژوهش حاضر از لحاظ هدف از نوع کاربردی، برحسب نوع داده‌ها، ترکیبی (کیفی-کمی) از نوع اکتشافی متوالی بود. روش پژوهش حاضر در بخش کیفی تحلیل محتوایی و در بخش کمی پیمایشی بود. حجم نمونه در بخش کیفی مشارکت‌کنندگان در مصاحبه 14 نفر از صاحب‌نظران، خبرگان و کارشناسان حوزه تعلیم و تربیت بودند که به‌طور هدفمند انتخاب شدند و با آن‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته صورت گرفت. همچنین در بخش کمی جامعه آماری شامل مدیران و معاونین مدارس متوسطه دوم شهر تهران بود که تعداد آن 380 نفر بودند. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی مصاحبه نیمه ساختاریافته و در بخش کمی پرسشنامه‌ها شامل اعتماد اجتماعی از نتایج مصاحبه و مبنای نظری پیشینه پژوهش بر مبنای مقیاس گزینشی لیکرت طراحی شده بود. برای تحلیل داده‌های پژوهش از روش تحلیل عاملی اکتشافی و مدل ساختاری با استفاده از نرم‌افزار AMOS اجرا شد. یافته‌های این تحقیق عبارت‌اند از اینکه در شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان، عواملی همچون مثبت‌اندیشی، انضباط اجتماعی، احترام، تعهد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انعطاف‌پذیری، حمایت اجتماعی، کمال‌گرایی، ثبات هیجانی، خودکارآمدی، اعتمادبه‌نفس، انضباط کاری، پشتکار، مهربانی و تواضع شناسایی گردید و بر اساس تحلیل آماری استنباطی در بخش کمی مورد تأیید قرار گرفتند. بنابراین برای اینکه شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان در مدارس رشد و توسعه پیدا کند، باید تمام عوامل مطروحه در مدارس به‌طور هماهنگ توسعه پیدا کنند.

واژگان کلیدی: اعتماد اجتماعی، وفاداری به ارزش‌ها، دانش‌آموزان، اعتماد.

***نویسنده مسؤول:** عضو هیئت علمی، گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران.

Email: Hmd_hashemi@yahoo.com